

Викликає занепокоєння те, що практика радянського врядування виявилася такою цікавою для нинішніх політиків, [пише історик Володимир В'ятрович у статті «"Відкриті" архіви» у «Дзеркалі тижня. Україна»](#). Зокрема, для російської влади, яка ініціювала підписання «архівної угоди» в рамках СНД.

Центр досліджень визвольного руху отримав текст угоди в рамках СНД, який зобов'язує країни-учасники спільно визначитися з тим, які документи радянського періоду можуть бути відкритими для науковців і громадськості.

Історик, голова вченої ради ЦДВР Володимир В'ятрович пише: «Підписання цієї угоди перекреслює можливість неупереджено дивитися на радянське минуле. Втім уряди країн-підписантів — а ініціатором виступила Росія — вбачають в архівах не наукові джерела, а інструмент захисту національної безпеки і, як видно з тексту документа, — не у відкритих архівах».

Аналізуючи текст угоди (ще не підписаної Україною, проте її основний проект погоджувався на засіданні Ради міністрів закордонних справ СНД у Києві 8 квітня 2011 року), історик говорить: «Угода забороняє країнам ухвалювати самостійні рішення про розсекречення відомостей, якщо вони "зачіпають інтереси" інших країн-учасників. Можна уявити, скільки "інтересів" може бути зачеплено при відкритті архівів. І навіть сміливо припустити, що найбільше їх буде в офіційного правонаступника Радянського Союзу — Росії, яка вже більш ніж десять років обмежує доступ дослідників до архівів і намагається скоригувати архівну політику колишніх радянських республік».

Для становлення демократичної влади в посттоталітарних країнах, якою є і Україна, важливо зрозуміти суть злочинного тоталітарного режиму і не допустити повторення таких практик у майбутньому, — переконані історики. І саме в архівах спецслужб цього режиму можна отримати необхідні науковцям відомості.

«Проте практика радянського врядування виявилася сьогодні цікавою і для політиків, що викликає зрозуміле занепокоєння не лише в істориків, а й у суспільства загалом, — йдеться у статті. — Адже учасниками угоди, крім Росії, вже є кілька країн із зони її впливу (Білорусь, Вірменія, Таджикистан, Узбекистан), і документ відкрито для приєднання».

Результати моніторингу в рамках проекту ЦДВР «Доступ до архівів як право на суспільну пам'ять» свідчать: сьогодні багато відмов у доступі до архівної інформації є необґрунтованими і добитися отримання даних про родичів чи для наукової роботи можна лише на базі чинного законодавства.

«Можливе підписання угоди перекреслить усі здобутки України в галузі розсекречення: на вимогу будь-якої країни — учасника угоди новий гриф таємності отримають вже розсекречені документи. І це — незважаючи на те, що Україні закон забороняє ховати історичні документи, особливо ті, які містять інформацію про факти порушень прав та свобод людини і громадянина та про незаконні дії органів державної влади», — пише В'ятрович.

Нагадаємо, 1 грудня Європейський Парламент ухвалив резолюцію, в якій серед рекомендацій на переговори між Україною та ЄС щодо угоди про асоціацію йдеться про необхідність забезпечення доступу до радянських архівів.

Повний текст Угоди про порядок перегляду ступеня секретності даних, засекречених у період існування СРСР, читайте [тут](#).

[ЦДВР](#)